

#### סוטה לג

### עניין: אין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי

#### רא"ש ברכות פ"ב ס"ב

[ה] ש"ס מליץ לפני הקצ"ה. ולי נראה דלינו קשה (ו) דדוקא (ז) לשון זה קאמר רב יהודה דלא ישאל אדם נרכיו. וכן הקשו בתוספות (שנת שס ד"ה שאין) אהא דקאמר שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי [ח] והלא אפילו מחשבות לז האדם הם יודעים ומכירין [ט] אלא לשון זה מגונה צענייהן להזקק לו:

#### תוס' שבת יב:

**שאיין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי.** לזד מגבריאל דאמר נקוטה צריש אלו נאמרין (ד) דאמר מר צא גבריאל ולמדו שבעים לשונות ליוסף ומימה ° דאפי' מחשבה שנלז כל אדם יודעים ולשון ארמי אין יודעים:

#### שולחן ערוך או"ח סי' קא

ד י יב יכול להתפלל ה בכל לשון שירצה י ו והני מילי בצבור אבל ו ביחיד לא יתפלל (ד) אלא (ו) בלשון הקדש: \* [א] ויש אומרים דהני מילי כששואל צרכיו בגון שהתפלל על חולה או על שום צער שיש לו בביתו אבל תפלה הקבועה לצבור אפילו יחיד יכול לאמרה בכל לשון \* [ב] ויש אומרים ז דאף יחיד כששואל צרכיו יכול לשאול בכל לשון שירצה (ה) חוץ מלשון (ח) ארמי:

#### ספר הפרדס לרש"י סי' ה'

ומגו מייני קרא וכן משמעו יחנל ויחקדם כמו של הקצ"ה לעתיד לזכר גיהא מגודל ומקודש כדכתיב וידעם כי שמי ה' לפי שעשקשו לא כשנכתב הוא נקרא כי הוא נקרא באל"ף דל"ה ונכתב ב"ה ולשון ארמי הוא וקמן הוא כי הוא השם המיוחד לעבוד' וכינויא הוא באל"ף דל"ה לפי שהשם המיוחד הוא בלשון ארמי ואין אנו רשאין לזכירו דכתיב זה שמי לעלם כתיב ולכך אנו אומרים שמי רבה בארמית ולעולם הבא יקרא ככתבו כדכתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד פדמפורס למעלה.

#### ר"י"ף ברכות ריש פ"ב (ז.)

והא דקתני ° תפלה בכל לשון ה"מ בצבור אבל ביחיד ג' לא דאמר רב יהודה אמר רב (שבת יב:) לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי ואמר ר' יוחנן (שם) כל השואל צרכיו בלשון ארמי \* אין מלאכי השרת נזקקין לו לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמית: [ג] ת"ר \* שמע ישראל ה'

#### רבינו יונה ברכות ריש פ"ב (ז.)

(כ:) לא היה להן להתפלל אלא בלשון הקודש. ורבי נרפח ז"ל רוצים לתת טעם למנהג. ואומרים כשהיחיד מתפלל התפלה צעמיה שמתפללין אותה הנצור כמו תפלת צור דייקן לה \* ויכול לאומרה יחיד בלשון אחרת ומאי דאמר רב יהודה (שבת יב.) לעולם אל ישאל אדם נרכיו בלשון ארמית זהו כששואל נרכיו בגון שמתפלל על חולה או על שום צער שיש לו צמיחו וכיוצא בזה אבל תפלה שהיא ידועה לצבור אפילו כשמתפלל אותה צמיחו כמתפלל בצבור דמי ואם אינו יודע לשון הקודש יכול ללכת. והטעם שצרכי צור שואלין בכל לשון מה שאין כן בצרכי יחיד מפני שהצבור אינן צרכין מליץ אלא הקצ"ה אבל היחיד צריך אליו כענין שנאמר (איוב ג.) כג' אם יש עליו מלאך מליץ וגו' ומלאכי השרת אינן נזקקין אלא ללשון הקודש (שבת יב.):

#### מהר"ל חידושי אגדות

ומלאכי השרת אין מכירין בלשון [ארמי]. ואפשר לומר כי כל הלשונות אינם מבינים המלאכים חוץ מלשון הקודש. ונקט לשון ארמי לרבנותא. אף שאמרו (ב"ד פ"ד) אל היא לשון ארמי קל בעיניך שמצינו שמחלק לו כבוד בתורה. אפילו הכי אין

מבינים לשון ארמי. והטעם כי הלשון אינו טבעי ואינו מושכל רק הוא הסכמי. ומפני זה אין המלאכים מבינים אותו חוץ מלשון הקודש, כי הלשון הזה יש לו מעלה עליונה עד שהוא קרוב אל המושכל, כי לכך נקרא לשון הקודש. ואין ראייה מזה שאין המלאכים יודעים מחשבת הלב, שאם יודעים מחשבת [הלב] מה בכך שאין מבינים הלשון, הרי יודעים מה רוצה להתפלל, שאין ראייה מכאן. שאין המלאכים נזקקים למחשבת הלב, רק נזקקין לדבור ואם לא כן למה היה צריך להתפלל בלשון יתפלל בכונת הלב ובמחשבה בלבד, אלא צריך דבור הלשון לתפילה ומלאכים אין מבינים מצד הלשון אף אם מבינים הכונה והמחשבה. אבל גבריאל מנוי שלו על כל לשון. שאף שהוא הסכמי, הגה הוא ממונה על הדבור (זה) ומפני זה מבין כל לשון, ומפני שכל דבור הוא לשון קשות וגבורה כדכתיב (בראשית מ"ב) דבר אתנו אדוני הארץ קשות, ולפיכך גבריאל ממונה על הלשון, ומפני שהוא ממונה על הלשון הוא מכיר ע' לשון.

אבל עיקר הפי' אשר נראה, כי מלאכי שרת אין מכירין כלל לשון ארמי מפני שאינו נקרא לשון, וכמו שביארנו במסכת מגילה (י' ב') אצל והכרתי לבבל שם ושאר שאין להם כתב ולשון, ור"ל שאין לשון ארמי בכלל ע' לשונות, אע"ג שהוא לשון בודאי, אינו בכלל ע' לשון שברא הש"י. ומה שלשון ארמי אינו בכלל ע' לשון, מפני שאמרו במסכת סוכה (נ"ב א') כי על כשדיים נאמר זה העם לא היה ואמרינן שהקב"ה מתחרט עליהו ולכך אין לשון שלהם שהוא ארמי בכלל ע' לשון, אבל שאר ע' לשון אע"ג שאין לשונם המיוחד להם כי לשונם המיוחד הוא לשון הקודש, מ"מ אין שאר הלשונות רחוק מהם כמו שהוא לשון ארמי. אע"ג שאמרו (ב"ר שם) אל יהיה לשון ארמי קל בעיניך שהרי התורה חלק לו כבוד, אין זה קשיא למבין, כי בתורה חלק אל לשון ארמי כבוד, אבל אין אל לשון ארמי שייך אל ע' לשון שהם בעולם אשר המלאכים שהם שבעים שרים ממונים על שבעים אומות, ולכך המלאכים אין להם שייכות אל לשון ארמי, וכבר בארנו דבר זה בכמה מקומות ובמסכת אבות (פ"ה) אצל בן בג בג אומר וכו' \*.

